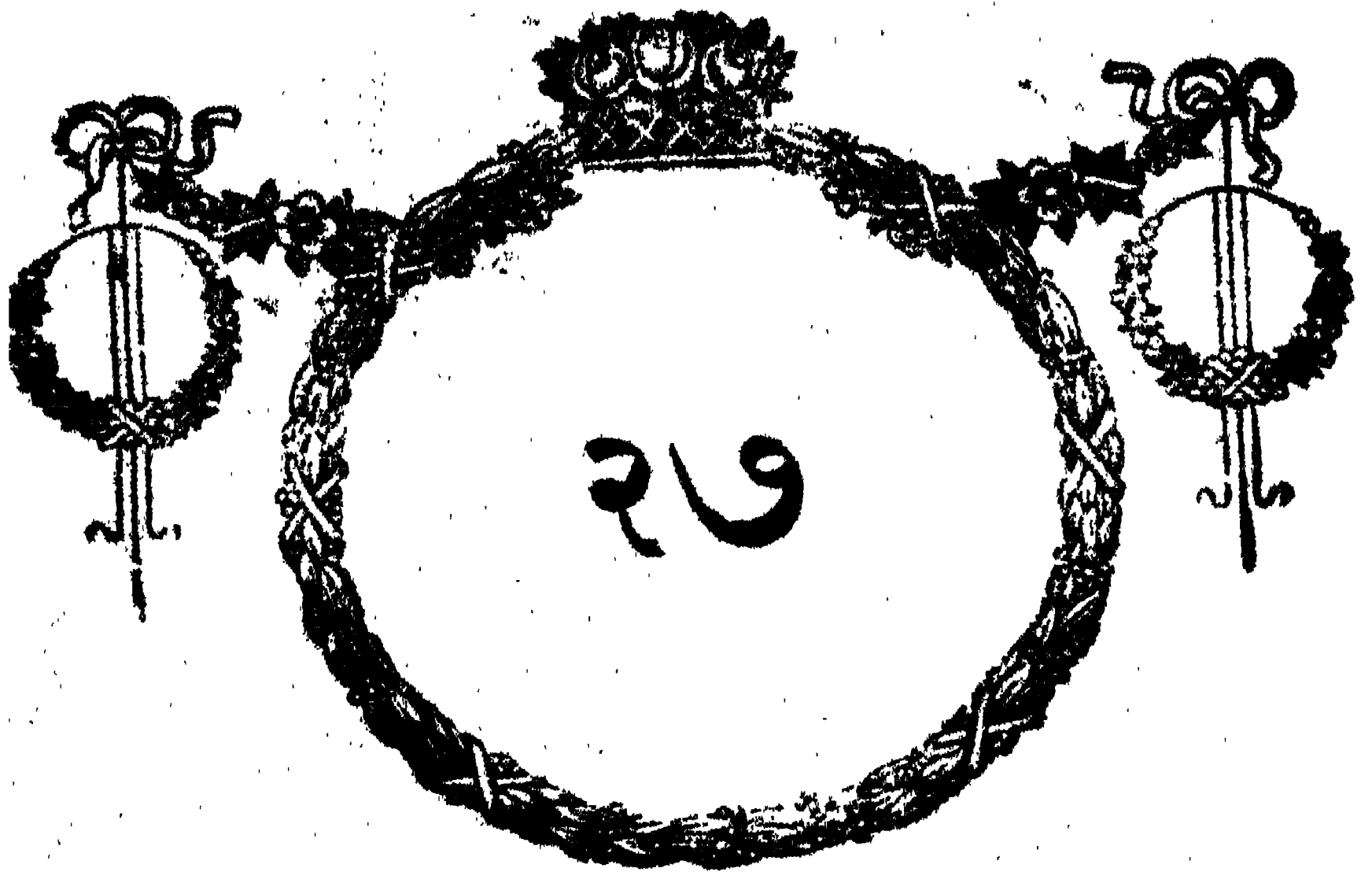

ગાંડીવ મુદ્રણાલય હવાડિયો
ચક્ષો, સુરતમાં છાપી ગાંડીવ
સાહિત્ય મંદિર તરફથી નટવર
વીમાવાળાએ પ્રગટ કરી

સંવત ૧૯૬૬ આશ્વિન ત્રીજી

કિમ્મત આનો એક

રમકડાંની દુકાન આ વાત
છેલ્લેમાં પ્રગટ થતા
એક બાળ ચોપાનિયા
પરથી લીધી છે. એની
સેલી નવી છે. આશા
છે કે બાળકોને તે ગમશે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

| ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ |

અનુક્રમાંક ૨૨૨૮-૧ કિમ્મત

ગ્રંથનામ ૨૪૭૬૦૧ ૬૩૧૭

વર્ગિક ૨ - ૩

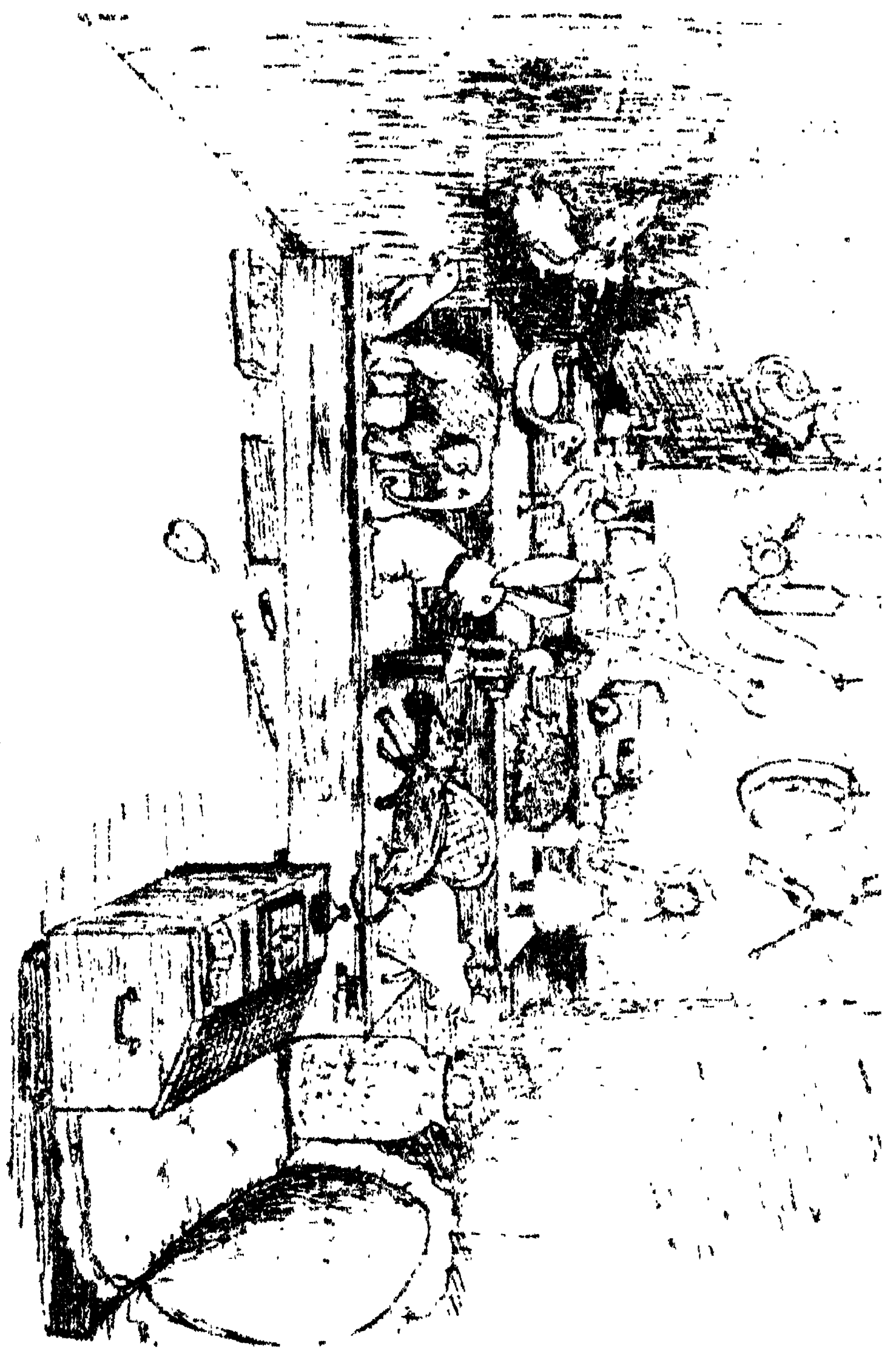
રમકડાંની દુકાન

ગંગુકાકાની દુકાન સા નાની સરખી, પણ તેમાં રમકડાં બહુ. હાથી ને ઘોડા ને ઊંટ, માત્ર ને ધુધરા ને ચોર, ખિલાડાં, ઉંદર, — જોજો ધ્યે તે; બધા રમકડાં જ રમકડાં. ઉપરે રમકડાં ને નીચે ય રમકડાં!

ગંગુકાકાને ગામનાં બધાં છોડ આજખે. રમકડાં લેવાં હોય તો તેમને ત્યાં જાય ને ન લેવાં હોય તો ય જાય. ગંગુકાકા ટીકડી તો સોને મફત આપે. ખાટીમીઠી લેવા એટલાં તો છોકરાં આવે કે ન પૂછે વાત !

ગંગુકાકાના જેટલાં રમકડાં કોઈને ત્યાં ન

સંસ્કૃતભાષાની કૃતિ

મળે. સસ્તાં પણ બહુ. બધા કરતાં ભાવ ઓછા. એને ત્યાં વેચાય પણ બહુ તો.

કેમ વેચાય તે જાણો છો ? એ રમકડાં દેખા-
યજ એવાં સારાં કે સૌને લેવાનું મન થઈ જાય.
ગજવામાં પૈસા ન હોય તોય મન થાય.

ગંગુકાકાની દુકાનમાં એક પરી રહે. દૂર
ખૂણામાં એક બાકોરું. તે બાકોરામાંથી પરીના
મહેલમાં જવાય. પરી તો રોજ રાતે મહેલમાંથી
નીકળે ને બાકોરા વાટે બહાર આવે. તે જહુધ લા-
કડી લેતી આવે ને ગંગુકાકાનાં રમકડાં પર ફેરવી
દે. બસ, બસ ! બધાંય રમકડાં જીવતાં થઈ જાય.
ઉંદર, ઊંટ, હાથી, સસલો, સિપાઈ, બંદૂકવાળો
—સૌમાં જીવ આવે ને પછી તો સૌ કંઈ મઝા કરે,
કંઈ મઝા !

ને તેથી જ દહાડે પણ સૌ એવાં મઝાનાં લાગે
કે જાણે વસાવી જ લઈએ !

એક દહાડો તો પરીને સહેજ મોડું થયું. રોજ
ઘડીમાળમાં બારનાટકોરા ટન ટન ટન ટન થાય

કે પરીખાઈ પધારે. લાકડી ફેરવે કે ખસ, ખલાસ !

તે દહાડે તો છેક સાડાખારે જાદુઈ લાકડી ફરી.
એકદમ સૌ જાણે ઝખકીને જગ્યાં. રણછોડ રીંછડું
બોલ્યું : અબે સાકર સસલા ! કોઈ દુકાનમાં છે
જો હજી !

એટલામાં પ્રેમલો પોપટ બોલ્યો : હવે જ, જ.
ગંગુકાકા તો ક્યારના ગયા. મેં તેમને જતા
જોયાંતા ને !

અરે પણ પેલો ઉજસ ત્યારે શાનો દેખાય
છે ?—જો ને પ્રેમલા, અજવાળું અજવાળું છે ને !
—રણછોડ રીંછડું ફરી બોલ્યું.

એ—જો, ઝખકારો થયો !—સાકર સસલાએ કહ્યું.
પેલો ઉલ્લુ ઉંદરડો ઉસ્તાદ કેમ દેખાતો નથી ?
ને બહાદુર સિપાઈ ક્યાં ભાગી ગયો ?—બાબુ બગ-
લાએ ટહુકો કર્યો.

હુપ હુપ કરતું એકદમ કોઈ કૂદતું આવ્યું. ને
રણછોડ રીંછ, સાકર સસલો, પ્રેમલો પોપટ બધાંય
જાણે અજવાળાથી નહાઈ ગયાં !

હુપ ! હુપ !—અરે, એ તો ઉસ્તાદ છે ઉસ્તાદ !
—ખાબુ ખગલો ખોલી ઊઠ્યો.

હા, અલ્યા ! જો ને, મોટો ખેટરી લઈને આવ્યો છે !—સાકર સસલો ખોલ્યો. એ ઉસ્તાદ ઉંદરડો જ હતો. તેણે જ ખધા પર ખેટરીમાંથી રોશની પાડી હતી, અને ખધાંને ચમકાવ્યાં હતાં.

અલ્યા, અમે તો એવાં બીધાં !—પ્રેમલો પોપટ ખોલ્યો.

એમાં વળી બીવાનું શું ? હું તો પેલી વીંટી ખોળતો'તો વીંટી--ઉસ્તાદ ઉંદરે જવાબ દીધો.

વળી વીંટી શી ને વાત શી ? તું તો કંઈ ને કંઈ ખોટાં તોફાન જ જગાવતો દેખું—રણુછોડ રીંછડે ઠપકો આપ્યો.

હવે રણુછોડકાકા !—ઉસ્તાદ ઉંદરડો ખોલ્યો:
એમ ચીઢાઈ કેમ જાઓ છો ? હું કંઈ ખોટું બોલતો નથી, ખરેખર વીંટી શોધું છું.

પણ વીંટી ખોઈ કેણે, કે તું શોધે છે ?
તે તો કહે.—શૂરસિંહ સિપાઈ ખોલ્યો.

ઉસ્તાદ ઉંદરડો કંઈ બોલ્યો નહિ, પણ ઝપ દધને ભીંચે ભીંત પર એણે અજવાણું પાડ્યું; તો ત્યાં એક નાનું સરખું પાટિયું લટકતું હતું. તે પર લખેલું હતું:

ખોવાઈ છે
એક સોનાની વીંટી
શોધનારને ઇનામ

ખધા રમઠડા ત્યાં ટાળે મળ્યા ને પાટિયું વાંચ્યું.

પણ અલ્યા ઉસ્તાદ ! એ વીંટી ગંગુકાકાની દુકાનમાં ખોવાઈ જ ન હોય તો ?—પ્રેમલા પોપટે વાંધો કાઢ્યો.

ઓહોહોહો ! મોટા અક્કલખાજખાં તો જુઓ !
—ઉસ્તાદ ઉંદરડાએ ઠેકડીને અવાજે કહ્યું : અરે, બલા માણસ, મેં એ વીંટી અડધી તો ખોળી પણ કાઢી !
તો હવે બાકીની અડધી કાલે શોધે તો ચાલશે.

-રણછોડ રીંછડે પાછી ઠેકડી કરી.

ના, ના, બાઈ, એમ શું કરો છ ?-પન્ના પૂતળી બોલી: ચાલોની આપણે બધાં મળીને બોળી કાઢીએ. સૌને ધનામ મળશે.

હું પણ મદદ કરીશ-સાકર સસલો બોલ્યો: ધનામમાં લાડુ મળે તો સાફ પડે !

હસમુખ હાથી અત્યાર સુધી દૂર ઊભો ઊભો આ બધું સાંભળ્યા કરતો હતો. તે હવે પાસે આવ્યો ને બોલ્યો: તમે બધા શોધી કાઢો, ને ધનામમાં લાડુલાપસી શું મળે છે તે મને કહેજો, એટલે એકે કોળિયે હું સાફ કરી નાંખીશ.

ના, હસમુખદાદા, એમ ના ચાલે, જે મળે તેમાં સૌનો સરખો ભાગ !-શૂરસિંહ સિપાઈએ કહ્યું.

અરે, એ તો મરકરી કરે છે ! એ તો છે જ એવો બટકબોલો !-પન્ના પૂતળી બોલી.

હસમુખ હાથી હી હી હી કરતો હતો પડ્યો. ચાલો ત્યારે, બધા શોધવા-એમ કહી ઉસ્તાદ

ઉંદરડે માર્યો એક કૂદકો.

પછી તો બધાં રમકડાંએ દોડાદોડ કરી મૂકી. પ્રેમલો પોપટ, જયુ જીરાફ, સાકર સસલો, હસમુખ હાથી, રણછોડ રીંછ, બંકુ બળદ—બધા આમ દોડે ને તેમ દોડે ! ખાંખાંખોળા કરે, કે ક્યાંયથી વીંટી જડે છે !

થોડી વાર થઈ એટલામાં બંકુ બળદ તો ચારે પગે કૂદી ઊઠ્યોઃ બોલો હરો હરો મહાદેવ ! સાકર, બાબુ, હસમુખ ! બધા આમ આવો, જુઓ મેં વીંટી શોધી કાઢી. ને વીંટીયે કેટલી, એક નહિ, એ નહિ પણ પાંચ પચાસ ! ને બધી ખાસ્સી લાલ ને પીળી ને લીલી ને સોનેરી !

અરે, પણ ભગાના બાધ, વીંટી ખોવાઈ છે આખી એક, ને તું વળી પાંચ પચાસ ક્યાંથી શોધી લાવ્યો ?—ઉસ્તાદ ઉંદરડે વાંધો કાઢ્યો.

અરે પણ ઉલ્લુ ! જો તો ખરો, પછી આગળ વાત કર ને.—હસમુખ હાથીએ ઉસ્તાદ ઉંદરડાને ધમકાવ્યો ને પછી તો સૌ બંકુ બળદ તરફ દોડ્યા.

જુએ છે તો એક નાનકડું ખોખું ભરીને વીંટી જ વીંટી હતી. ખોખાની બહાર પણ બેચાર પડેલી.

આવો, ભાઈ આવો, જુઓ બધા!—બંકુ બળદે બધાને બોલાવ્યા.

ઉસ્તાદ ઉંદરડે બેટરીમાંથી અજવાળું પાડ્યું. ને પછો હી હી હી કરતો હતીને બોલી ઊઠ્યો : હર્રા હર્રા મહાદેવ ! અલ્યા, બંકુ ! તું તો બળદ છે બળદ ! આ તો છત્રીમાં ભેરવવાની વીંટી ગંચુ-કાકા દોઢિયાની બખ્ખે વેચે છે, બખ્ખે ! હા હા હા હા હા !

બધાં રમઝડાં હતી પડ્યાં ને બંકુ બળદ શરમાઈ ગયો. તે ઊભી પૂછડીએ ત્યાંથી નાસીને એક ખૂણામાં ભરાઈ ગયો.

એટલામાં હસમુખ હાથી બોલ્યો : અલ્યા ઉસ્તાદ ! મેં એક મનસૂબો કર્યો છે. એ વીંટીથી રમત સરસ રમી શકાશે.

શું ?—પ્રેમલો પોપટ બોલ્યો.

શું ?--ખાખુ ખગલો બોલ્યો.

શું ?--રણછોડ રીંછડું બોલ્યું.

શું ?--પન્ના પૂતળી બોલી.

સૌ એકસામટાં પૂછવા લાગ્યાં.

હું સમજ્યો ! હું સમજ્યો !--કરતો ઉસ્તાદ.
ઉંદરડો કૂદવા ને નાચવા લાગ્યો.

ઓહોહો ! શી રોખી કરે છે ? બોલ ત્યારે,
તું શું સમજ્યો ?--પન્ના પૂતળી ઉસ્તાદના રોકથી
ગુસ્સે થઈ બોલી.

કુકડીદાવ ! કુકડીદાવ !--ઉસ્તાદ ઉંદરડે તરત
જવાબ આપ્યો : ગંગુકાકા કોડી પણ વેચે છે.
કોડી લઈ આવું એટલે રમીએ કુકડીદાવ. વીંટી
તે આપણી કુકડી.

હસમુખ હાથી કહે : ખરી વાત, મારા મનમાં
પણ એ જ હતું. પણ અલ્યા, ચાક મળશે કે ?

હઉવે ! ચાક પણ છેસ્તો. ચાલો ત્યારે કોણ.
કોણ રમે છે ? ચાર જણા જ રમશે.--શૂરસિંહ.
સિપાઈ બોલ્યો.

ઐટલામાં તો ઉસ્તાદ ઉંદરડો કૂદતો કૂદતો
ગયો ને ક્યાંકથી ચાક લઇ આવ્યો. ચાક વડે
તેણે કુકડીદાવનાં ખાનાં આમ પાંડયાં :

		X		
X		X		X
		X		

બધાં કહે : હું રમીશ, હું રમીશ; પણ હસ-
મુખ હાથી ડાહ્યો હતો. તે કહે : બધા રમવા જાય
તો કેાઈ નહિ રમે. તેથી ચાર જણા રમે ને બીજા
ચાર તેની મદદમાં રહે. બાકીનાં જુએ. એક
બાજુ પૂરી થાય પછી તેઓ રમે.

એ વાત કબૂલ છે--એ ત્રણ જણાએ કહ્યું.
ત્યારે પહેલી બાજુમાં હું, ઉસ્તાદ, રણછોડ.
રીંછ ને પ્રેમલો પોપટ.

મને આ વખતે નહિ રાખો ?—પત્રા પૂતળી

બોલી.

ના બાધ, તું રમ. હું પછી રમીશ—કહી ઉસ્તાદ ઉંદરડે પોતાની રમત જતી કરી. કેવો ભલો ?

પછી ચાર ખાનામાં ચાર ચાર જુદા જુદા રંગની વીંટી મૂકી હસમુખ ને રણછોડ ને પન્ના ને પ્રેમલો પોપટ રમવા બેઠાં.

ઐટલામાં ઉસ્તાદ બોલ્યો : ચાર, મને એક નવી વાત સૂઝે છે. હારેજીતે તેનું શું ? હારે તેને કંઈક સજા થવી જોઈએ.

ના બાધ ! બાજી હારે ને બાજી જીતે. તેમાં વળી સજા શી ને ધનામ શું ? --પન્ના પૂતળી બોલી પડી. તે બિચારીને હારી જવાનો ડર હશે, નહિ વાર ?

પણ હું સજા કરું તે તું સાંભળની ! નાહક શું રડી પડે છે ?--ઉસ્તાદ ઉંદરડે જરા ઠેકડી ઉડાવી.

શું બાધ, શું ?--એ ચાર જણા બોલી પડ્યાં. હારે તે પાછલે પગે પચીસ ડગલાં ચાલે—હસમુખ હાથી બોલ્યો.

ના, હું બોલું છું તે વાક્ય પચીસ વાર બોલે:

મુપડામાં સારીવાની વાની મેલી સારી ખાઉં

તાડ ઉપર કાગ બેઠો ઉતર કાગ તાડ ખાઉં

જેટલી વાર ભૂલ પડે તેટલી વાર ફરી બો-

લવું પડે.-ઉસ્તાદ ઉંદરડે નવી ગમ્મત કાઢી.

હા હા ! એ તો પેલી 'કચુંબર'ની ચોપડીમાં

છે ! ગંગુકાકાનો કીકો તે દિવસે વાંચતો'તો !

-પ્રેમલો પોપટ બોલી બિઠ્યો.

મેં એવું નવું બનાવ્યું છે, જો !-એમ

બોલતો બંકુ બળદ ખૂણામાંથી દોડી આવ્યો:

ડાહું મૂઠી લાડુ દેતાં લાડુ ડાહું પડી ગયાં !

એ પણ ઠીક છે ! તું તો મહાદેવનો પોઠિયો !

તને લાડુ સિવાય બીજું સૂજે શું ?-શૂરસિંહ

સિપાઈ બોલ્યો.

ચાલો ત્યારે, કબૂત્ર છે ?

ચારે જણ બોલ્યાં: કબૂત્ર છે. પણ બંકુવાળું

બોલીશું.

ઠીક ત્યારે. શરત નક્કી. હારે તે પચીસ વાર

અંકુશાણું વાક્ય બોલે.--ઉસ્તાદે કહ્યું.

એટલે તો પન્ના પૂતળી બોત્રી જેવા લાગી:
લાડુ મૂકી ડાલું લાડુ ડાલું લેતાં પડી ગયાં ! આ
તો કંઈ બોલાતું નથી, ભાઈ.

તે જ ખૂબી છે ને !--અંકુ બળદે મલકાતાં
મલકાતાં જણાવ્યું.

પછી તો બાળ રમાવા માંડી. ચારે કોડી
ચત્તી પડે તો ચાર ગણે. ઊંધી પડે તો આઠ ગણે,
ચાર કે આઠ પડે તો ફરી કોડી નાંખવાની. તે
ને તે રકમ ત્રણ વાર આવે તો બધી રકમ ફેક.

હસમુખ ઠરેલ રીતે સારું રમતો હતો. પન્ના
પૂતળી ડરતી ડરતી ચાલે. પ્રેમલો પોપટ ઝપાટા-
ભેર ચલાવે, ને બાબુ બગલાની તો રકમ જ બરા-
બર ન આવે ને ! હાથી ને પુતળી બે ભેરૂ હતા.
પોપટ ને બગલો ભેરૂ હતા.

છેવટે બાળ પૂરી થઈ. પોપટ ને બગલો હારી
ગયા. હસમુખ ને પૂતળી હસવા ને ફૂંદવા લાગ્યાં.
પણ બિચારા હસમુખથી ભારે શરીરે બરાબર ફૂ-

દાતું ન હતું !

પ્રેમલો પોપટ બોલવા લાગ્યો : લાડુ લેતાં ડાલું
મૂકી ડાલું લાડુ ગળડી ગયાં !

એમ નહિ, જો !--ખંડુએ ફરીથી બોલી ખતાવ્યું.
પોપટ કહે : બહુ અધરું બોલવાનું છે, બાઈ.
પછી એ ધીરે ધીરે ચીપી ચીપીને બોલ્યો,
એટલે ખરાખર બોલાયું.

એ પાંચેક વાર બોલ્યો હશે એટલામાં તો ફર ફર ફર ફર અવાજ થયો ! ને એકદમ બધું અજવાળું અજવાળું થઈ ગયું. બધાં રમકડાં નાચી ઊઠ્યાં : પરી આવી છે ! પરી આવી છે ! ખાવાનું તો લાવી છે. પરી તો આવી છે ! એમ બોલવા લાગ્યાં.

સાચે જ પરી ત્યાં આવીને ઊભી રહી. તે બોલી : કુમરે પોરિયાંઓ ! ગમ્મત પડી કે ?

હઉવે ! બહુ ગમ્મત પડી ! ઉસ્તાદ ઉંદરડો બોલી ઊઠ્યો.

બોલો, આજે શું ખાવું છે ?

પ્રેમલો પોપટ કહે : મરચાં, જમરૂખ.

ઉંદરડો કહે : બજિયાં, લાડુ, દરાખ !

હાથી કહે : લાડુ, લાડુ. એમ બધાં ખૂમાખૂમ કરી ઊઠ્યાં.

આજે તો દરાખ મળશે—કહી પરીએ તો સિસોટી પાડી. એટલે બધો વરસાદ જ વરસાદ ! નર્યોદરાખનો જ વરસાદ.

બધાં રમકડાં લૂંટવા પડ્યાં.

એવામાં શૂરસિંહ સિપાઇની નજર ખારણાં તરફ પડી. તેને કંઈ અજવાળું દેખાયું. બહાર કુંચીનો અવાજ સંભળાયો. તે બોલી ઊઠ્યો: ભાગો, ભાઈ, ભાગો ! ગંગુકાકો આવ્યો છે. ચાવોથી ઊઘાડે છે. ભાગો રે, ભાગો !

બધાં રમકડાં ચમકી ગયાં. પરીખાઈ પણ ચમકી ગયાં. ચડપ લઈને લાકડી ફેરવી. બધાં રમકડાં ઠેકાણે જઈ ગુપચુપ બેસી ગયાં. જાણે કશામાં જ નથી. નહિ હાલે, નહિ ચાલે ! જીવ આવેલો જતો રહ્યો.

ગડપ લઈને પરીખાઈ પણ દરમાં ઝટપટ બેસી ગયાં.

તાળું ઊઘડ્યું. આગળો ઊઘડ્યો. ગંગુકાકા અંદર આવ્યા. પૈસાની થેલી રહી ગયલી. ગંગુકાકાને ઘેર યાદ આવ્યું, તેથી લેવાને આવ્યા'તા !

બધું સૂમસામ !

ગાંડીવની

કુમારમાળા : ૪-૫

ગેબી સૃષ્ટિ

માણસની ઉત્પત્તિ વાંદરામાંથી થઈ એમ મનાય છે. અને એક પછી એક કેવી રીતે ને કયા કયા રૂપ મારફત એ બન્યું તેની સાંકળ પંડિ-તોએ ગોઠવી છે. પણ એ સાંકળમાં કેટલાક અંકોડા ખૂટે છે. એ ખૂટતા અંકોડા-પ્રાણી-ઓની કોઈ નવી જ ગેબી સૃષ્ટિ દુનિયામાં એક ઠેકાણે સાંપડે છે. પણ તે ઇતિહાસ

દુનિયાને આપવા માટે ચાર સાહસિક વીરો કેવાં કેવાં સંકટો વેઠે છે તેની આ કહાણી જગ-વિખ્યાત નવલલેખક સર કેનન ડોઇલે લખી છે, અને ઘણી જ રસભરી છે.

કિંમત ૧-૮-૦

પોસ્ટેજ જુદું

ગાંડીવ

ગાંડીવની કુમારમાળા : ૩

શિકારિકા

લખનાર

શ્રી હવરામ જોષી

આમાં સાત સાચી શિકારકહાણીઓનો સમાવેશ કર્યો છે: (૧) સાપનો શિકાર (૨) રીંછનો શિકાર (૩) શિયાળનો શિકાર (૪) સૂવરનો શિકાર (૫) મરઘીનો શિકાર (૬) સિંહનો સામનો (૭) વાઘનો પરચો

સાતે કહાણીઓ રસબસતી અને માહિતીથી ભરપૂર છે. સાહસ અને હિંમતના અજબ નમૂના એમાં રજુ થયા છે. અને એની વિશિષ્ટતા એ છે, કે ખુદ શિકાર કરનારે જ એ કહાણીઓ રચીકર બાનીમાં લખી છે. ગુજરાતી ભાષામાં શિકારની કહાણીઓને લખતું આ એક જ ને પહેલું જ પુસ્તક છે. અને એની કિંમત નહીં છે. માત્ર આના આક. પોસ્ટેજ દોઢ આનો.

દરેક વાંચનાલયમાં હોવાં જ જોઈએ

ગાંડી વ

ખાળ પખવાડિત

એના પહેલાં અંક જોઈ રવ. શ્રી ગિજુભાઈ આપોઆપ
મેલી પહેલાં (૧-૮-૩૪) આ તો સૌ કરતાં
ચક્રિયું છે. સૌ બાળપણે જો જોઈ સુધરવું પડશે
શ્રી ઇન્દુલાલ સેવકલાલ દવે (મેડીકલ ઓફિસર,
વડોદરા) લખે છે: “ગાંડીવ પાક્ષિક થયું જ મોઢ
પ્રિય થવા હિપરાત જોને માટે તે પ્રસિદ્ધ થાય છે,
તે સાદામાં-બાળકમાં પ્રિય થયું છે..... છોકરા
રાહ જોયા કરે છે...વાંચવા માટે દરિદ્રાઈ વાલે છે.”
વાર્ષિક લવાજમ રૂા. પાંચ પરદેશ શિલિંગ ૧૨

○

વીર નમંદતું પુરાણ સાપ્તાહિક

દાંડી ઓ

નાગરિક દૃષ્ટિથી સુરતના અને ગુજરાતના વિષયોને
છબતું, રસાળ બાનીમાં લખાતું, આ પત્ર બહુ
લોકપ્રિય થઈ પડ્યું છે. નમૂનો મફત મોકલવામાં
આવે છે. વાર્ષિક લવાજમ રૂ. બ. સાથે રૂ. ૩૫૫

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર :: સુરત

